

IDEOITA LUONNON HYÖDYNTÄMISEEN VARHAISKASVATUKSESSA

IDEOITA LUONNON HYÖDYNTÄMISEEN VARHAISKASVATUKSESSA

SISÄLLYS

ALUKSI.....	3
KESKEISIÄ KÄSITTEITÄ.....	4
LUONTO OSANA VARHAISKASVATUKSEN PEDAGOGIIKKAA.....	6
LUONTO KIELEN RIKASTAJANA.....	10
LUONTO LUOVUUDEN LÄHTENÄ.....	13
MINUN JA MEIDÄN LUONTOMME.....	15
LUONTO IHMETTELYN JA TUTKIMISEN KOHTEENA.....	17
LUONTO LEIKIN JA LIIKKUMISEN INNOSTAJANA.....	19
MUITA MATERIAALIVINKKEJÄ JA -LINKKEJÄ.....	21
LÄHTEET.....	23
LIITTEET.....	27

Tuulia Koskela
8/2026

Olen hyödyntänyt opinnäytetyössä tekoälytyökalua ChatGPT, 1.2026.202.
Käytin tekoälytyökalua menetelmäkansion kuvituksiin. Kansikuva, lukujen kuvitukset, kaaviot ja liitteet 1-6 on luotu tekoälytyökalulla. Olen varmistanut tekoälyn luoman sisällön oikeellisuuden. Tekoälytyökalun tuottamaa materiaalia olen jatkotyöstänyt tarkentamalla kuvitusten yksityiskohtia haluamani laiseksi.

ALUKSI

Luonto tarjoaa varhaiskasvatukselle monipuolisen, moniaistisen ja elämyksellisen oppimisympäristön, jossa lapsi voi tutkia, ihmetellä, leikkiä, liikkua ja oppia kokonaisvaltaisesti. Luonto mahdollistaa Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden mukaisten oppimisen alueiden toteuttamisen monipuolisesti, joka samalla vahvistaa lasten laaja-alaista osaamista. Luonnossa toimimisella on myös lukuisia terveys- ja hyvinvointivaikutuksia ja se tukee lasten luontosuhteen rakentumista. Tutkitusti luonnossa tapahtuva pedagogiikka myös vahvistaa lasten oppimista tehokkaammin kuin sisätiloissa tapahtuva opetus. (Laitinen, 2021; Parikka-Nihti & Ek, 2024, 78-79; Haukka, 2022; Suomen latu, i.a.)

Tämä menetelmäkansio on koottu varhaiskasvatuksen henkilöstön työn tueksi. Se tarjoaa tiivistetysti tietoa luonnon hyödyntämisestä osana varhaiskasvatuksen pedagogiikkaa ja käytännönläheisiä ideoita, vinkkejä ja materiaaleja varhaiskasvatuksen arkeen. Kansio on jaoteltu oppimisen alueita mukaillen, jotta sen sisältöjen hyödyntäminen olisi mahdollisimman helppoa. Kansion menetelmiä ja materiaaleja voidaan, ja tuleekin, soveltaa lasten iän sekä kehitys- ja taitotason mukaan. Tarkoituksena ei ole tarjota täysin valmiita ideoita ja toimintamalleja sellaisenaan, vaan herätellä ja inspiroida henkilöstöä hyödyntämään luontoa omien vahvuuksien ja kiinnostuksen kohteiden mukaan. Olennaista on rohkeus kokeilla ja nähdä luonto ja lähiympäristö pedagogisina toimintaympäristöinä. Kasvattajalla on myös tärkeä vastuu toimia myönteisenä roolimallina ja välittää omalla esimerkillään lapsille luontomyönteisyyttä ja luontoa kunnioittavia tapoja.

Kansion lähtökohtana, ja oikeastaan ensimmäisenä vinkkinä on se, että luontoa ja lähiympäristöä voidaan hyödyntää osana kaikkea varhaiskasvatuksen tavoitteellista toimintaa. Luonto on toki oppimisen kohde, mutta ennen kaikkea oppimisympäristö. Jussilan ja Myllyniemen (2021, 18) sanoin: *”Luonnossa voi oppia lähes kaiken sen, mitä sisälläkin, mutta sisällä ei voi oppia sitä kaikkea, mitä luonto tarjoaa itsessään”*. Loppujen lopuksi lähes minkä tahansa toiminnan voi viedä luontoon ja vastaavasti ripauksen luontoa voi tuoda osaksi sisällä toteutettavaa toimintaa.

Toivottavasti tämä menetelmäkansio innostaa hyödyntämään luontoa entistä monipuolisemmin ryhmäsi toiminnassa. Opitaan yhdessä luonnossa, luonnosta ja toimimaan luonnon puolesta!

- Tuulia

Vinkki!

Liitteet 2 ja 3 on luotu ulkona tai luonnossa ohjatun aamuhetken välineeksi. Liite 7 sisältää luontotoiminnan vuosikellon koko kauden pedagogisten tavoitteiden ja suunnittelun tueksi.

KESKEISIÄ KÄSITTEITÄ

Luontopedagogiikka

Pedagoginen lähestymistapa, jossa oppiminen ja kasvatusta tapahtuu luonnossa ja luonnon avulla. Keskeisiä periaatteita ovat elämyksellisyys, kokemuksellisuus, osallisuus, toiminnallisuus sekä moniaistisuus. (Jussila & Myllyniemi, 2021, 18-19)

Ulkoilmapedagogiikka

Luontopedagogiikkaa laajempi käsite, joka pitää sisällään kaiken ulkona tapahtuvan pedagogisen toiminnan. Ulkona tapahtuvaa opetuksen ja kasvatuksen kannalta tavoitteellista ja tarkoituksenmukaista toimintaa. (Jussila & Myllyniemi, 2021, 19)

Eläinavusteinen pedagogiikka

Tavoitteellista kasvatusta ja opetusta, jossa eläin tukee oppimista, hyvinvointia ja vuorovaikutusta. Eläimen läsnäolo luo turvallisen, moniaistisen ja hyväksyvän oppimisympäristön. (Länsi-Uudenmaan hyvinvointialue, 2025)

Metsäpedagogiikka

Metsäpedagogiikka hyödyntää metsää kasvatusta ja oppimisympäristönä. (Jussila & Myllyniemi, 2021, 19)

Luontokasvatus

Kasvatusta, joka korostaa luonnon ja luontosuhteen merkitystä. Tavoitteena on vahvistaa lapsen suhdetta luontoon tarjoamalla mielekkäitä oppimisen ja toimimisen kokemuksia, jotka tukevat osaamista ja halua toimia ympäristövastuullisemmin. (Jussila & Myllyniemi, 2021, 18)

Ympäristökasvatus

Ympäristöön liittyvää kasvatusta ja opetusta, jolla tavoitellaan oppimista ympäristöstä, oppimista ympäristössä sekä toimintaa ympäristön puolesta. (Aarnio-Linnanvuori, 2026, 9)

Seikkailukasvatus

Kokemuksellisen oppimisen, elämyksien ja seikkailun hyödyntäminen kasvuprosessin tukena. Itsensä haastamista osana yhteisöä, omia ja yhteisiä kokemuksia sekä oivalluksia refleктоimalla. Ohjattua, turvallista ja tavoitteellista toimintaa, joka tähtää kasvuun, kehitykseen ja positiiviseen muutokseen. (Olenius, 2021, 20).

Ilmastokasvatus

Ilmastonmuutokseen liittyvää oppimista ja opettamista. Ilmastokasvatuksella etsitään keinoja ilmastopäästöjen vähentämiseen ja ilmastonmuutokseen sopeutumiseen. Pienten lasten ilmastokasvatus rakentuu arjen toimintaan, aikuisten näyttämään malliin ja ohjaukseen sekä yhteiseen keskusteluun myönteisessä ja turvallisessa ilmapiirissä. (Varhaiskasvatuksen ilmasto-opas, i.a.)

Kestävyyskasvatus

Kasvatuksen osa-alue, jolla tuetaan elinikäistä oppimisprosessia siten, että yksilöiden tai yhteisöjen arvot, tiedot, taidot ja toimintatavat muuttuvat kestäväksi kehityksen mukaisiksi. (Opetushallitus, i.a.)

KESKEISIÄ KÄSITTEITÄ

Tekemällä oppiminen (*learning by doing* - John Dewey), toiminnallinen oppiminen, kokemuksellinen oppiminen (*experiential learning* - David Kolb)

Perustuvat ajatukseen, että lapsi oppii parhaiten osallistumalla itse aktiivisesti toimintaan. Oppiminen tapahtuu käytännön kokemusten, tutkimisen, kokeilemisen, leikin ja arjen tilanteiden kautta. Aikuinen tukee oppimista tarjoamalla monipuolisia kokemuksia ja ohjaamalla lasta pohtimaan omia havaintojaan ja kokemuksiaan. (LiikU, i.a.)

Ilmiöpohjainen oppiminen

Lapsilähtöinen ja kokonaisvaltainen tapa oppia, jossa oppiminen rakentuu lasten kiinnostuksen kohteiden, havaintojen ja kysymysten ympärille. Siinä ilmiöitä tarkastellaan aidossa ympäristössä ja todellisissa tilanteissa, jolloin oppiminen koetaan merkitykselliseksi ja motivoivaksi. Ilmiöpohjainen oppiminen tukee lasten osallisuutta, aktiivista toimijuutta, yhteistyötaitoja sekä eri oppimisen alueiden yhdistymistä yhdeksi kokonaisuudeksi. Keskeistä on joustava toiminta, yhdessä tutkiminen, ihmettely ja uuden tiedon rakentaminen lasten omista kokemuksista käsin. (Heikkinen, 2021, 7-10, 19-26)

Tutkiva oppiminen

Pedagoginen malli, jonka perustana on tutkiva ote erilaisiin ilmiöihin. Se perustuu ajatukseen siitä, että oppiminen on parhaimmillaan yhteisöllinen tutkimusprosessi ja kysymysten ohjaama ongelmanratkaisuprosessi. Tutkivassa oppimisessa lapsi havainnoi, ihmettelee, kysyy, esittää omia käsityksiään ja tulkintojaan, kokeilee, keskustelee, pohdiskelee ja vertailee. Lapsi siis etsii vastauksia omiin kysymyksiinsä. Lopulta aiheesta etsitään uutta tietoa ja tavoitellaan uuden asian syvempää ymmärtämistä. Keskeistä lapsen osallisuus ja aktiivinen toimijuus. (Lipponen, 2020, 29-35)

Ekososiaalinen sivistys

Ekososiaalisesti sivistynyt ihminen huolehtii luonnon hyvinvoinnista ylläpitääkseen omaa hyvinvointiaan ja ymmärtää laajojen systeemien keskinäisen riippuvuuden. (Parikka-Nihti & Ek, 2024, 123-126)

Luontosuhde ja -yhteys

Tapa suhtautua luontoon ja luonnossa olemiseen. Luontosuhde muodostuu jokaiselle yksilölliseksi kokemusten ja mahdollisuuksien pohjalta. (Parikka-Nihti & Ek, 2024, 71) Se koostuu tiedollisesta ymmärryksestä luonnosta sekä emotionaalisesta, kokemuksellisesta ja toiminnallisesta yhteydestä ympäröivään luontoon. (Grénman, 2025) Luontoyhteys tarkoittaa yksilön kokemusta olla osa luontoa ja tunnesidettä luontoon. Se ilmenee myönteisinä tunteina ja hyvinvointina luonnossa sekä halua toimia luonnon puolesta. (Tölli, 2026)

Kestävä kehitys

Paikallisesti, alueellisesti ja maailmanlaajuisesti ohjattu muutos, jonka tavoitteena on säilyttää ja taata hyvät elämän mahdollisuudet nykyisille ja tuleville sukupolville. (Härmä & Nasib, 2022)

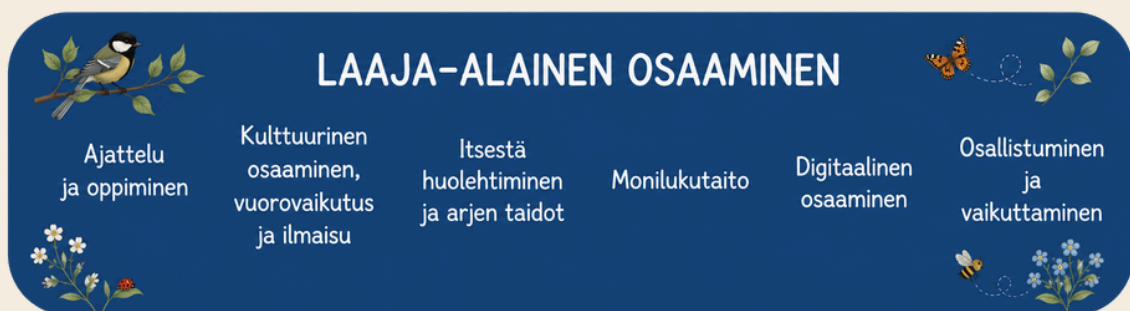
LUONTO OSANA VARHAISKASVATUKSEN PEDAGOGIIKKAA

Luonto tarjoaa varhaiskasvatukselle monipuolisen toimintaympäristön, jossa pedagogiset sisällöt ja tavoitteet voidaan toteuttaa lapselle luontevalla tavalla leikkien, liikkuen, tutkien ja kokien. Luonnossa toimiminen tukee lasten kokonaisvaltaista oppimista, hyvinvointia ja kehitystä sekä tarjoaa mahdollisuuksia toteuttaa varhaiskasvatuksen pedagogiikkaa monipuolisesti. Tässä luvussa tarkastellaan, miten luonto kytkeytyy varhaiskasvatuksen pedagogiikkaan laaja-alaisen osaamisen, oppimisen alueiden, oppimisympäristöjen ja leikin näkökulmista sekä millaisia vaikutuksia luonnolla ja ulkoilulla on lasten oppimiseen, hyvinvointiin ja terveyteen.

LAAJA-ALAINEN OSAAMINEN

Laaja-alainen osaaminen tarkoittaa tietojen, taitojen, arvojen, asenteiden ja tahdon muodostamaa kokonaisuutta sekä kykyä soveltaa niitä erilaisissa tilanteissa. Laaja-alaisen osaamisen kehittyminen alkaa varhaisessa lapsuudessa ja sen pohja luodaankin juuri varhaiskasvatuksessa. Laaja-alaista osaamista vahvistetaan varhaiskasvatuksessa tavoitteellisella ja laadukkaalla pedagogisella toiminnalla, monipuolisilla oppimisympäristöillä sekä lasten hyvinvointia ja oppimista tukevilla toimintatavoilla. (Opetushallitus, 2022, 14)

Luonnossa ja lähiympäristössä tarjolla ovat loistavat puitteet laaja-alaisen toiminnan toteuttamiselle (Purhonen, 2021, 10). Ne rikastuttavat oppimista ja tarjoavat mahdollisuuden moneen kasvatukselliseen ja opetukselliseen hetkeen (Jussila & Myllyniemi, 2021, 18).

OPPIMISEN ALUEET

Oppimisen alueet kuvaavat varhaiskasvatuksen pedagogisen toiminnan keskeisiä tavoitteita ja sisältöjä ja toimivat keinona edistää lasten laaja-alaista osaamista (Opetushallitus, 2022, 14, 28). Ne ohjaavat monipuolisen pedagogisen toiminnan suunnittelua ja toteutusta sekä tukevat lasten monipuolista oppimista. Oppimisen alueiden aihepiirejä yhdistellään ja sovelletaan lasten mielenkiinnon kohteiden, osaamisen ja tarpeiden mukaisesti, ne eivät missään nimessä ole erikseen toteutet-

tavia tai toisistaan irrallisia kokonaisuuksia. Oppimisen alueita yhdistelevä ja soveltava pedagoginen toiminta mahdollistaa asioiden ja ilmiöiden laaja-alaisen tarkastelun ja tutkimisen. (Opetushallitus, 2022, 28)

Oppimisen alue *Tutkin ja toimin ympäristössäni* sisältää juuri luontoon ja lähiympäristöön liittyvän *Ympäristökasvatuksen* osa-alueen. Sen tavoitteena on vahvistaa lasten luontosuhdetta, ympäristötietoisuutta ja vastuullista toimintaa sekä ohjata heitä kohti kestävästä elämäntapaa. Ympäristökasvatuksessa korostuvat oppiminen ympäristössä, oppiminen ympäristöstä sekä toimiminen ympäristön puolesta. Lähiluonto ja rakennettu ympäristö toimivat sekä oppimisen kohteina että oppimisympäristöinä, joissa lapset retkeilevät, havainnoivat ja tutkivat ympäristöään kaikilla aisteillaan.

Myönteiset luontokokemukset vahvistavat lasten ympäristösuhdetta, luonnontuntemusta ja ymmärrystä luonnon ilmiöistä sekä ohjaavat kunnioittamaan luontoa ja toimimaan vastuullisesti ympäristössä. (Opetushallitus, 2022, 32-33) Vaikka ympäristökasvatus ja luonto kuuluvat erityisesti oppimisen alueeseen *Tutkin ja toimin ympäristössäni*, voidaan luontoa ja lähiympäristöä hyödyntää monipuolisesti kaikkien oppimisen alueiden tavoitteiden toteuttamisessa. Luonto ja lähiympäristö mahdollistavat oppimisen alueiden sisältöjen ja tavoitteiden toteuttamisen monipuolisesti, sillä ne tarjoavat jo itsessään paljon tekemistä, leikkimistä, tutkimista, yhteisiä elämyksiä ja kokemuksia, puhumattakaan luontoon ja lähiympäristöön viedystä suunnitellusta toiminnasta. (Laitinen, 2021)

OPPIMISYMPÄRISTÖ

Oppimisympäristöillä tarkoitetaan tiloja, paikkoja, yhteisöjä, käytäntöjä, välineitä ja materiaaleja, jotka tukevat ja edistävät lasten kehitystä, oppimista ja vuorovaikutusta. Hyvä oppimisympäristö on kehittävä, oppimiseen innostava, turvallinen, terveellinen ja viihtyisä. Se tukee lasten luontaista uteliaisuutta, oppimisen halua, vuorovaikutusta, leikkiä, tutkimista, liikkumista ja luovaa ilmaisua sekä tarjoaa mahdollisuuksia oppia kaikilla aisteilla ja koko keholla. Oppimisympäristöjä tulee suunnitella ja kehittää yhdessä lasten kanssa, jolloin heidän kiinnostuksensa

kohteensa, yksilölliset tarpeensa ja osallisuutensa tulevat huomioiduiksi. Hyvä oppimisympäristö on muuntuva ja monipuolinen sekä tarjoaa mahdollisuuksia oppimiseen erilaisissa ympäristöissä. (Opetushallitus, 2022, 21–22)

Luonto on oppimisympäristönä hyvin monipuolinen ja mahdollistaa varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden mukaisten sisältöjen ja tavoitteiden toteuttamisen. (Laitinen, 2021) Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden (2022) mukaan luonto sekä pihat, leikkipuistot ja muut rakennetut ympäristöt tuleekin sisällyttää varhaiskasvatuksen oppimisympäristöihin. Ne tarjoavat kokemuksia, materiaaleja ja monipuolisia mahdollisuuksia leikkiin ja tutkimiseen, jonka vuoksi niitä tulee hyödyntää oppimisen sekä liikunta- ja luontoelämyksien paikkoina.

Luonto on oppimisympäristö, joka tukee lasten kokonaisvaltaista kasvua, kehitystä ja oppimista. Se herättää lasten uteliaisuuden, kannustaa tutkimaan ympäristöä ja tarjoaa mahdollisuuksia oppia kokemalla, havainnoimalla ja toimimalla kaikilla aisteilla. Luonnossa leikki, liikkuminen, luovuus ja sosiaalinen vuorovaikutus yhdistyvät luonnollisesti osaksi oppimista. Samalla se vahvistaa lasten toimijuutta, osallisuutta, itsenäistä toimintaa ja identiteetin rakentumista. (Parikka-Nihti & Ek, 2024, 78-79)

Varhaislapsuus on erityisen merkityksellinen vaihe luontoyhteyden kehittymiselle, ja luonnossa saadut myönteiset kokemukset tukevat ympäristövastuullisuuden sekä luonnon arvostamisen rakentumista. Luonnossa oppiminen on kokemuksellista ja elämyksellistä, mikä syventää oppimista sekä vahvistaa lasten empatiaa, vastuuntuntoa ja ymmärrystä ihmisen ja luonnon välisestä suhteesta. (Parikka-Nihti & Ek, 2024, 80-82)

ULKOLEIKIT JA LEIKKI LUONNOSSA

Leikki tukee lapsen kasvua, kehitystä, hyvinvointia ja oppimista. Se on lapselle luontainen tapa osallistua, toimia, tutkia maailmaa, käsitellä kokemuksiaan ja rakentaa ymmärrystä itsestään ja ympäröivästä maailmasta. (Opetushallitus, 2022, 27) Leikin kautta lapsi kehittää motorisia, kognitiivisia, kielellisiä, sosiaalisia ja emotionaalisia taitoja sekä harjoittelee vuorovaikutusta, ongelmanratkaisua, mielikuvitusta, luovuutta ja oman toiminnan säätelyä. Yhteisleikki vahvistaa yhteistyö- ja neuvottelutaitoja, empatiaa sekä ryhmään kuulumisen kokemusta. Leikissä lapsi toimii usein taitojensa ylärajoilla, mikä edistää oppimista ja kehitystä. Samalla leikki tukee lapsen minäkuvausta, itseluottamusta ja hyvinvointia sekä tarjoaa mahdollisuuksia kokeilla, oivaltaa ja oppia turvallisessa ympäristössä. (Peltola, 2024, 36–38)

Ulkoleikit ovat tärkeä osa pedagogisesti tietoisesta opetuksesta. Erilaisissa ympäristöissä ne tarjoavat monipuoliset mahdollisuudet lasten oppimisen, tutkimisen ja minäpystyvyyden kehittämisen tukemiselle. (Parviainen & Virkkula, 2024, 273)

Luonnossa tapahtuva vapaa leikki tarjoaa lapselle mahdollisuuden omaehtoiseen tutkimiseen, liikkumiseen ja mielikuvituksen käyttöön. Luontoympäristön monipuoliset materiaalit, vaihtelevat maastot ja runsaat aistiärsykkeet tukevat lasten kokonaisvaltaista kehitystä sekä tarjoavat luonnollisia mahdollisuuksia motoristen taitojen, luovuuden ja ajattelun harjoitteluun. Luonnossa lapsi saa myös kokeilla omia rajojaan turvallisesti, mikä vahvistaa onnistumisen kokemuksia, itseluottamusta ja pystyvyyden tunnetta. Vaikka luonnossa voidaan toteuttaa monipuolista ohjattua pedagogista toimintaa, on tärkeää varmistaa, että lapsille jää riittävästi aikaa myös vapaaseen leikkiin. Juuri omaehtoinen leikki mahdollistaa lasten luovuuden, tutkimisen, liikkumisen ja luonnollisen oppimisen parhaalla mahdollisella tavalla. (Vuohensilta & Vuohensilta, 2021, 26)

LUONNON VAIKUTUKSET OPPIMISEEN, HYVINVOINTIIN JA TERVEYTEEN

Tutkimusten mukaan luonnossa tapahtuva oppiminen vahvistaa lasten oppimista tehokkaammin kuin perinteinen sisätiloissa tapahtuva opetus. Luontoympäristössä oppiminen parantaa oppimistuloksia riippumatta opetettavasta aiheesta tai käytetyistä pedagogisista menetelmistä. Luonnossa oppiminen lisää lasten keskittymiskykyä, motivaatiota, aktiivista osallistumista ja yhteistyötä sekä tukee itsesääätelyä ja vuorovaikutustaitojen kehittymistä. Luonnon tarjoama rauhallinen ja virikkeellinen ympäristö tukee oppimista sekä lasten kokonaisvaltaista kehitystä. (Haukka, 2022)

Kansainvälisten ulkoleikkisuositusten (2025) mukaan ulkoleikit, ja erityisesti aktiivinen ulkoleikki, ovat yksi terveyden ja hyvinvoinnin peruspilareista. Aktiivinen ulkoleikki tukee lapsen fyysistä aktiivisuutta ja terveyttä, edistää kognitiivista kehitystä ja oppimista sekä vahvistaa psyykkistä hyvinvointia. Lisäksi se kehittää sosiaalisia taitoja, vuorovaikutusta ja tunnesäätelystä.

Luontoympäristö tukee lasten hyvinvointia sekä fyysisestä, psyykkisestä että sosiaalisesta näkökulmasta. Luonnossa oleskelu lisää liikkumista ja kehittää motorisia taitoja samalla, kun se vähentää stressiä, edistää palautumista ja tukee mielenterveyttä. Monimuotoiselle luonnolle altistuminen vahvistaa myös lasten immuunijärjestelmää ja vastustuskykyä, ja yhteiset luontokokemukset lisäävät vuorovaikutusta, yhteenkuuluvuuden tunnetta ja myönteisen luontosuhteen kehittymistä. (Parikka-Nihti & Ek, 2024, 26-34)

Luonnossa liikkuminen ja toimiminen vahvistaa lapsen luontosuhdetta ja tarjoaa samalla mahdollisuuksia tutkia, ihmetellä sekä käyttää luovuutta ja mielikuvitusta leikeissä. Ulkoilun ja ulkoleikkien vaikutukset näkyvät erityisesti mielen hyvinvoinnissa. Ne auttavat palautumaan, jäsentämään ajatuksia ja säätelemään vireystilaa. Luonnossa oleskelun on todettu lievittävän stressiä, kohentavan mielialaa ja parantavan keskittymiskykyä. (Suomen latu, i.a.)

Katso liite 1.

LUONTO KIELEN RIKASTAJANA

Tämä osio mukailee oppimisen aluetta *Kielten rikas maailma*. Luonto tarjoaa monipuolisen ja moniaistisen ympäristön kielellisen kehityksen tukemiseen. Metsäretket ja luonnossa tapahtuva toiminta herättävät lasten uteliaisuuden, innostavat tutkimaan ja luovat runsaasti tilanteita keskustelulle, havainnoinnille sekä uuden sanaston oppimiselle. Luonnossa lapsi voi toimia itselleen luontaisella tavalla – juosta, kiivetä, tutkia ja ihmetellä ilman, että on yhtä oikeaa tapaa olla tai puhua.

Luonto tuo sanoja ja käsitteitä konkreettisesti lähelle lapsen kokemusmaailmaa: luonnossa voidaan harjoitella esimerkiksi värejä, lukumääriä, sijaintikäsitteitä, verbejä, adjektiiveja ja muita käsitteitä aidoissa ja toiminnallisissa tilanteissa. Luonnon moniaistisuus rikastuttaa lasten kielenkäyttöä, vahvistaa käsitteiden oppimista ja tarjoaa mahdollisuuksia loruille, riimeille, tarinoille, kuvailulle sekä yhteiselle pohdinnalle. Näin luonnossa oppiminen tekee kielestä konkreettista, merkityksellistä ja osan lasten leikkiä. (Kaarivirta, 2021, 43)

Seuraavat vinkit
tarjoavat tapoja
hyödyntää luontoa
lasten kielellisen
kehityksen tukena.

VINKIT

Vie kieli ja tarinat ulos. Luonnossa ja retkillä voidaan lukea ja kuunnella satuja, lorutella, riimitellä, laulaa sekä sanaleikitellä aivan kuten sisätiloissakin. Pakkaa rohkeasti retkireppuun kielellistä materiaalia!

Tuo luonnon tunnelma sisälle. Ripauksen luontoa voi tuoda sisätiloihin osaksi toimintaa hyödyntämällä luonto- ja eläinaiheisia materiaaleja ja välineitä.

Luonto- ja lajioppaat sekä laji- ja kuvakortit saataville ryhmätiloihin. Kokemukseni mukaan ne luontaisesti kiinnostavat lapsia ja innostavat ihmettelemään, keskustelemaan ja kyselemään.

Retkillä oppiminen.

- Sanavarasto – Luonto tarjoaa runsaasti nimettävää ja uusia sanoja.
- Käsitteet – Luonnossa käsitteet yhdistyvät lapsen omaan toimintaan. Esimerkiksi kannon takana, kiven päällä, pitkä-lyhyt, kevyt-painava voidaan nähdä ja kokea.
- Kielen ymmärtäminen – Puhuttu kieli yhdistyy luonnossa itse tekemiseen esimerkiksi kasvatajan antamien sanallisten ohjeiden muodossa.
- Puheen tuottaminen – Luonnon aarrelöydöt, tapahtumat ja ilmiöt herättävät lapsen luontaista ihmettelyä, kyselyä ja kertomista: "Mikä tämä on?" tai "Katso mitä löysin!"
- Vuorovaikutustaidot – Yhteiset leikit ja tutkiminen saavat aikaan tilanteita kuuntelemiselle, keskustelulle, vuorottelulle ja neuvottelulle.
- Moniaistisuus – Luonnossa sana voidaan yhdistää samanaikaisesti näkemiseen, kuulemiseen, koskettamiseen ja haistamiseen. Sammalen pehmeys, kaarnan karheus tai sateen ropina tekevät sanojen merkityksistä konkreettisia.
- Kuvaileva kieli – Luonnon värit, muodot, äänet, pinnat ja muut ominaisuudet tarjoavat paljon mahdollisuuksia kuvailevan kielen käyttöön: mutkitteleva polku, sininen marja ja kirkas aurinko.

Tuo minulle -peli: Kasvattaja kuvailee luonnosta löytyvää asiaa ja lasten tulee etsiä ja tuoda/sanoa asia.

Etsi ja kerro -peli: Lapsi päättää luonnosta asian ja kuvailee sitä muille. Muut arvaavat, mistä on kyse.

Sijaintikäsitemalli: Kasvattaja antaa ohjeen, esim. "mene kannon taakse", "istu kiven päälle" tai "ryömi oksan ali", ja lapset toimivat ohjeen mukaan.

Sadutus luonnossa: Ottakaa hahmoja, pehmoleluja tai luonnonmateriaaleja mukaan retkelle ja luokaa niiden ympärille tarina. Kasvattaja kirjaa lasten kertoman sadun ylös.

Luontohavaintovihko: Koko kauden repussa kulkeva vihko, johon kirjataan retkien havainnot ja fiilikset. Jokaisella lapsella voi myös olla oma vihko, jota työstetään jokaisen retken jälkeen vaikka piirtämällä luontohavainto.

Kasvattajana retkellä...

Havaitse ja pohdi.

Mallinna ja sanallista.

Käytä kuvailevaa kieltä ja käsitteitä.

Tukikuvat ja viittomat mukaan retkille.

Kerro, selitä, kysele ja keskustele.

Nimeä (luonto- ja lajisanasto).

MATERIAALEJA

Luontoaiheisa loruja ja runoja:

[Eläinrunokortit \(vaatii kirjautumisen\).](#)

[Eläinrunokortit \(vaatii kirjautumisen\).](#)

[Loru, loikka ja lukumäärä -runopolku](#)

[Metsäiset lorukortit](#)

[Eläinrunokortit \(vaatii kirjautumisen\).](#)

[Eläinrunokortit \(vaatii kirjautumisen\).](#)

[Retken siirtymärunot](#)

Luontoaiheisia riimejä:

[Riimiarvoituksia](#)

Luontoaiheisia sanaleikkejä:

[Kielellisiä harjoituksia \(vaatii kirjautumisen\).](#)

[Kielellisiä harjoituksia \(vaatii kirjautumisen\).](#)

[Synonyymi -peli](#)

[Kuvailu ja vertailu -kortit \(vaatii kirjautumisen\).](#)

[Kuvailu ja vertailu -kortit \(vaatii kirjautumisen\).](#)

Yle Areenassa

- Podcast: *Eläimet äänessä*
- Äänisadut: *Rauhoittavia tarinoita tuntureilta ja Murun ja Paukun reppuretket*

[Lajien tunnistus - Luontoportti.com](#)

LUONTO LUOVUUDEN LÄHTEENÄ

Tämä osio mukailee oppimisen aluetta *Ilmaisun monet muodot*. Luonto tarjoaa elämyksellisen ympäristön luovalle ilmaisulle. Luonnon äänimaisema kutsuu kuuntelemaan, tutkimaan ääniä ja rytmejä ja luonnonmateriaalit, kuten kepit, kivet ja kävyt, toimivat hienosti soittimina. (Varhaista aikaa, 2018) Luonto tarjoaa lapsille myös sekä inspiraatiota että materiaaleja kuvalliseen ja käsityölliseen ilmaisuun. Luonnossa lapset havainnoivat ympäristöään, tutkivat värejä, muotoja ja yksityiskohtia. Luonnonmateriaalit tarjoavat mahdollisuuksia mm. rakenteluun, askarteluun ja ympäristötaiteeseen. (Kuntsi & Sipilä, 2021, 48-49) Kehollinen ilmaisu luonnossa rakentuu liikkeestä, leikistä ja elämyksistä, jonka moniaistinen ympäristö mahdollistaa. (Eskman-Reima & Heiskanen, 2021, 22)

Seuraavat vinkit tarjoavat tapoja
hyödyntää luontoa lasten luovuuden
rikastuttamisessa.

VINKIT

Vie taide ja ilmaisu luontoon. Vie tyypillisesti sisätiloissa ohjattu askartelu-, musiikki- tai tanssihetki ulos tai luontoon. Hyödynnä ympäristöä sellaisenaan ja anna lasten luoda ympäristötaidetta, maalata, piirtää, rakentaa, muovailia ja musisoida luonnonmateriaaleilla.

Hyödynnä luonnonmateriaaleja ja vie luonnon luovuus sisälle. Luonnosta kerättyjä materiaaleja, otettuja kuvia ja lasten havaintoja voidaan hyödyntää myöhemmin askartelussa, musiikissa, tarinoissa ja näytelmissä. Luonto toimii sekä inspiraation lähteenä että taiteen materiaalina. Muista jokaisenoikeudet!

Kaikki aistit mukaan. Kuunnelkaa luonnon ääniä, tunnustelkaa erilaisia pintoja, tutkikaa värejä ja muotoja sekä havainnoikaa valoa, varjoja ja vuodenaikojen muutoksia.

Havaitse ja kerro. Pysähtykää tutkimaan luonnon omaa taidetta. Kiinnitä lasten huomio esimerkiksi auringonnousuihin ja -laskuihin, sateenkaariin, pilvien muotoihin, lumi- ja jäämuodostelmiin ja kasvien yksityiskohtiin.

Tuo luonto- ja eläinaiheet sisätilojen luoviin hetkiin!

Äänimaisemat:

[Kelosound.com](https://kelosound.com)

Yle Areenassa: Lempeitä äänimaisemia luonnosta

Askartelua:

[Ötönoppa](#)

[Luonnon lemменlinssi](#)

[Aarrepurkit](#)

[Luonnonvärit -bingo](#)

Kirjavinkki!

Emma Rapala & Iisa Juva 2023

Leikki leikkinä pihalla: Ideoita lapsiperheen luoviin hetkiin.

Iisa Juva & Emma Rapala 2025

Kuvataideleikki: Ideoita luovaan varhaiskasvatukseen.

MINUN JA MEIDÄN LUONTOMME

Tämä osio mukailee oppimisen aluetta *Minä ja meidän yhteisömme*. Luonto tarjoaa lapsille merkityksellisen ympäristön rakentaa suhdetta itseensä, toisiin ihmisiin ja ympäröivään maailmaan. Luontokokemukset vahvistavat arvoperustaa, luontosuhdetta ja yhteisöllisyyttä sekä tarjoavat luontevia mahdollisuuksia harjoitella eettistä ajattelua, kohdata luonnon monimuotoisuutta ja pohtia lähiympäristön menneisyyttä, nykyisyyttä ja tulevaisuutta. (Jovero, 2021, 15; Suutarla, 2021, 13)

Yhteinen ihmettely, keskustelu ja lasten osallisuus vahvistavat vastuullista toimintaa sekä ymmärrystä siitä, että luonnosta pidetään huolta yhdessä. Samalla lapset tutustuvat mm. jokaisenoikeuksiin ja oppivat, että luonnossa liikkumiseen kuuluu sekä vapauksia että vastuuta. Jokaisella lapsella on oikeus osallistua luontotoimintaan omista lähtökohdistaan yhdenvertaisesti. (Rautiainen, 2021, 54–55; Heiskanen, 2021, 42)

Seuraavat ideat tarjoavat tapoja käsitellä lasten kanssa arvoja, vastuullisuutta ja omaa suhdetta ympäröivään maailmaan.

VINKIT

Harjoitelkaa jokaisenoikeuksia käytännössä. Tutustukaa jokaisenoikeuksiin retkillä. Pohtikaa yhdessä, mitä luonnossa saa tehdä ja mitä tulee jättää tekemättä sekä miksi luonnosta huolehtiminen on tärkeää.

Harjoitelkaa retkietikettiä. Sopikaa ennen retkeä yhteiset retkisäännöt ja palatkaa niihin retken aikana. Harjoitelkaa kulkemaan luonnossa rauhallisesti, huomioimaan muut sekä kohtelevaan kasveja, eläimiä ja ympäristöä kunnioittavasti.

Osallistaminen. Osallista lapset luonnosta huolehtimiseen. Roskien kerääminen ja lajittelu, luonnonmateriaalien maltillinen kerääminen ja yhteinen ympäristön siistiminen opettavat vastuullista toimintaa.

Tutkikaa luonnon monimuotoisuutta.

Havainnoikaa yhdessä erilaisia kasveja, eläimiä, elinympäristöjä ja vuodenaikojen muutoksia. **Yle Areenassa:** *Ihan mahtava luonto* ja **[Vihreä lippu.fi Ihme ja kumma videosarja](#)**.

Ennen ja nyt. Entä tulevaisuudessa?

Tutustukaa lähiympäristön historiaan. Vertailkaa vanhoja valokuvia ja keskustelkaa siitä, millaista elämä on ollut ennen. Pohtikaa lasten kanssa, millaisen luonnon haluamme jättää tuleville sukupolville.

Luontoaikakapseli:

Valitkaa yhdessä luonnonmateriaaleja, jotka suljetaan rasiaan. Ottakaa siitä valokuva ja kirjatkaa, mitä kapselissa on. Palatkaa rasian pariin myöhemmin ja vertailkaa, mikä on muuttunut.

Oma luontopaikka:

Ottakaa samasta paikasta ja kohdasta kuvia eri vuodenaikoina ja eri säätiloina ja kauden lopussa vertailkaa muutoksia ja havaintoja.

Jokaisenoikeudet tutuksi:

[Kielinupun laulu](#)

[Toiminnallinen polku jokaisenoikeuksista](#)

Retkietiketti:

[Retkietikettisadut](#)

**Vinkki! Liitteistä 4 ja 5
löydät myös valmiin
luontolupauksen ja valmiit
retkisäännöt.**

LUONTO IHMETTELYN JA TUTKIMISEN KOHTEENA

Tämä osio mukailee oppimisen aluetta *Tutkin ja toimin ympäristössäni*. Luonto tarjoaa lapsille monipuolisen ympäristön tutkimiseen, ihmettelyyn ja uuden oppimiseen. Luontoympäristö tarjoaa runsaasti mahdollisuuksia vertailla, luokitella, mitata, laskea ja ratkaista ongelmia, jolloin matemaattiset käsitteet hahmottuvat konkreettisten kokemusten kautta. (Hakkarainen, 2021, 46–47)

Luonnossa tutkiminen ja lasten osallisuus arjen ympäristötekoihin vahvistavat ymmärrystä luonnosta ja omasta vaikutuksesta siihen. (Aarnio-Linnanvuori, 2021, 32) Teknologia täydentää luonnossa tapahtuvaa tutkimista. Digitaalisilla laitteilla lapset voivat valokuvata, kuvata videoita, havainnoida ympäristöään ja palata tutkimaan tekemiään havaintoja myöhemmin. (Saarimaa, 2021, 52)

Liitteestä 6 löydät
retkireppuun pakattavia
välineideoita. Seuraavat
vinkit tarjoavat tapoja
hyödyntää luontoa
matemaattisen ajattelun
tukena.

VINKIT

Luonto tekee matematiikasta konkreettista ja toiminnallista. Luonnossa voidaan laskea, vertailla, luokitella, järjestää, mitata sekä tutkia muotoja, sijainteja ja säännönmukaisuuksia. Luonnonmateriaalit toimivat valmiina oppimisvälineinä ja samoja aiheita voidaan harjoitella myös sisällä luontoaiheisten materiaalien avulla.

Laske ja kerää – Lapset etsii ohjeen mukaisen määrän luonnonmateriaaleja esim. käpyjä, kiviä, lehtiä tai keppejä.

Lajittele ja järjestä– Ryhmitellään luonnonmateriaaleja esimerkiksi värin, koon, muodon tai lajin perusteella tai asetetaan luonnonmateriaaleja esim. pienimmästä suurimpaan, lyhyimmästä pisimpään jne.

Vertaa ja mittaa – Vertaillaan, mikä on pidempi-lyhyempi, painavampi-kevyempi jne.

Muotoja luonnossa – Etsitään luonnosta eri muotoja.

Sarjoitus – Rakennetaan luonnonmateriaaleista toistuvia sarjoja, kuten käpy-kivi-käpy-kivi jne.

Luonnon Kim-leikki – Tarkastelkaa hetki luonnonmateriaaleista koottua kokonaisuutta. Peittäkää se ja yksi otetaan pois. Mikä puuttuu?

Metsämatikka materiaaleja:

[Salainen pussi ohjeet](#)

[Salainen pussi tehtävät](#)

[Mappa teemareppu](#)

[Varhain oppiva Vantaa materiaalit](#)

[Metsämatikka kortit](#)

[Loru, loikka ja lukumäärä -runopolku](#)

[Metsämatikka bingo](#)

LUONTO LEIKIN JA LIKKUMISEN INNOSTAJANA

Tämä osio mukailee oppimisen aluetta *Kasvan, liikun ja kehityn*. Luonto tarjoaa monipuolisen ympäristön leikille ja liikkumiselle. Vaihteleva maasto innostaa lapsia liikkumaan nauttien ja omaehtoisesti, kehittää tasapainoa, koordinaatiota, ketteryyttä ja motorisia perustaitoja sekä tarjoaa mahdollisuuksia monipuoliseen leikkiin. (Niemistö, 2021, 25)

Samalla se tarjoaa vastapainon aktiiviselle toiminnalle. Retkillä voidaan pysähtyä kuuntelemaan luonnon ääniä, rauhoittumaan ja rentoutumaan yhdessä tai yksin. Hiljaiset hetket, sadut ja esimerkiksi satuhieronta tukevat lasten palautumista, mielikuvitusta ja hyvinvointia. (Pantsar, 2021, 29)

Seuraavat vinkit tarjoavat tapoja hyödyntää luontoa lasten leikin ja liikkumisen sekä rauhoittumisen ja rentoutumisen tukena.

VINKIT

Motoriset perustaidot – Luonto tarjoaa monipuolisia mahdollisuuksia kävelemiseen, juoksemiseen, hyppäämiseen, kiipeämiseen, ryömimiseen, heittämiseen ja kantamiseen.

Tasapaino ja kehonhallinta – Epätasainen ja vaihteleva maasto haastaa lasta hallitsemaan kehoaan ja mukauttamaan liikkeitään ympäristön mukaan.

Monipuolinen fyysinen aktiivisuus – Luonnossa liikkuminen vaihtelee rauhallisesta kävelystä vauhdikkaaseen juoksemiseen, kiipeämiseen ja hyppimiseen. Maaston muodot ja vuodenaikojen vaihtelu tarjoavat erilaisia ja kuormittavuudeltaan vaihtelevia tapoja liikkua.

Liikkumisen ilo – Luonto houkuttelee lasta liikkumaan, kokeilemaan ja haastamaan itseään. Liikkuminen yhdistyy luontevasti leikkiin ja mielikuvitukseen: kivi voi muuttua vuoreksi, kaatunut puu sillaksi ja metsäpolku seikkailuradaksi.

Rentoutuminen ja palautuminen – Luonto tarjoaa vauhdikkaan toiminnan vastapainoksi tilaa rauhoittumiselle ja kiireettömälle olemiselle. Luonnon äänten kuunteleminen, aistiminen, hengittely tai lepohetki tukevat rauhoittumista ja palautumista.

Toiminnallista tekemistä:

[Leikkikortit](#)

[Lajikortit](#)

[Metsäparkour](#)

[Pedagogiset pihapelit](#)

[Eläinten askeleet \(vaatii kirjautumisen\)](#)

Aistit ja rentoutuminen:

[Aistikortit ulos](#)

[Rentouttavat äänimaisemat](#)

Kirjavinkkejä:

Anne Österberg 2024 Pörrin piilo ja muita ulkoleikkejä.

Talvikki Lyytinen 2020 Metsäretki: Lasten kanssa luontoon.

Satu-Maria Ruotsalainen 2021 Luontoleikkikirja.

Kortit:

Tammenluoto, Korpi & Jaakkola 2025 Säpinää sukkiin, Hampus ja Vampus!

Seikkailutaitokortit.

Trogen Tiia 2025 Pienten metsävoimaa: Positiivisen kasvatuksen toimintakortit lähiluontoon.

vapaat ulkoleikit
vapaat leikit luonnossa
ohjatut pihapelit
ohjatut liikuntaleikit
luontoradat ja temppuradat
aistiharjoitukset
rentoutuminen

MUITA MATERIAALIVINKKEJÄ JA -LINKKEJÄ

Kirjat:

Mari Parikka-Nihti & Terhi Ek 2024 – Onni olla ulkona: Luonto- ja kestävyyskasvatus varhaislapsuudessa

Arja Kaasinen ja Ulla Myllyniemi (toim.) 2023 – Ulkona opettamisen käsikirja

Essi Aarnio-Linnanvuori 2026 – Ympäristökasvatuksen menetelmäkirja

Anne Österberg 2024 – Pörrin piilo ja muita ulkoleikkejä

Jenni Vartiainen & Kati Sormunen 2025 – Tutkimisen riemua: Käsikirja tutkimalla oppimisen pedagogiikkaan

Milla Tuormaa 2016 – Takapihalta alkaa seikkailu: Tarinoita ja toimintaideoita lähiluontoretkille

Talvikki Lyytinen 2020 – Metsäretki: Lasten kanssa luontoon

Emma Rapala & Iisa Juva 2023 – Leikki leikkinä pihalla: Ideoita lapsiperheen luoviin hetkiin

Taina Kyrönlampi & Merja Koivula (toim.) 2024 – Leikin lumoa: Käsikirja varhaiskasvatukseen ja esiopetukseen

Satu-Maria Ruotsalainen 2021 – Luontoleikkikirja

Sivustoja:

[Freed.com](https://freed.com) - Ilmainen kirjautuminen ja paljon ilmaista materiaalia.

[MAPPA.fi](https://mappa.fi) - Kestävyysosaamisen työkaluja opetukseen, kasvatukseen ja nuorisotyöhön.

[Varinautit/luonto](https://varinautit/luonto) - Luontoaiheisia tulostettavia materiaaleja.

[Haltian luontokoulu](https://haltian.luontokoulu) - Luontokoulun tuottamia avoimesti käytettäviä oppimateriaaleja luonto- ja ympäristökasvatukseen.

[Vakakoppa](https://vakakoppa) - Materiaaleja oppimisen alueisiin jaoteltuina.

[Arkena lapsuus/luonto ja ympäristö](https://arkena.lapsuus/luonto-ja-ymparisto) - Tulostettavaa materiaalia luonto- ja ympäristöaiheista.

[Varhaiskasvatuksen ilmasto-opas](https://varhaiskasvatuksen.ilmasto-opas) - Ilmastokasvatuksen opetusmateriaaleja.

[KuVilla/ympäristökasvatus](https://kuvilla/ymparistokasvatus) - Tulostettavaa materiaalia ympäristökasvatuksen tueksi.

[Papunet/luontotietoa](https://papunet/luontotietoa) - Kuvamateriaalia luonnosta, kasveista ja luonnonilmiöistä.

[WWF opetusmateriaalit](https://wwf.opetusmateriaalit) - Ideoita ja menetelmiä ympäristökasvatukseen ja kestävästä kehityksestä kasvatukseen.

[RyhmäRenki/luonto ja ympäristö](https://ryhmaRenki/luonto-ja-ymparisto) - Materiaaleja.

[Lukemo/vuodenajat](https://lukemo/vuodenajat) ja [Lukemo/ympäristökasvatus](https://lukemo/ymparistokasvatus) - Kirjavinkkejä vuodenaikoihin ja ympäristökasvatukseen liittyen.

[Liikkuva varhaiskasvatus](https://liikkuva.varhaiskasvatus) - Ideapankki, tee haku sanalla luonto, ympäristö jne.

[Mieli ry](#) - Eläinlasten rauhametsä -materiaalit
[Oppi&ilo](#) - Vinkkejä ja materiaaleja metsäretkille.
[Neuvokas perhe](#)
[Touhu vai tehtävä/luontopuuhat](#)

Kortit:

Christa Tammenluoto, Tuomas Korpi & Timo Jaakkola - Säpinää sukkiin, Hampus ja Vampus! Seikkailutaitokortit.

Tiia Trogen - Pienten metsävoimaa: Positiivisen kasvatuksen toimintakortit lähiluontoon.

[Arkena lapsuus 40 ideaa metsäretkille -kortit](#)
[Retken kuvatuki](#) (vaatii kirjautumisen Freed.com)
[Retkisäännöt](#) (vaatii kirjautumisen Freed.com)

Oppaita ja koosteita:

[Ilo kasvaa ulkona: Luontotoiminnan käsikirja](#)
[Leikki leikkinä - kymmenen ideaa metsäretkelle](#)
[4H Metsäsalapoliisit seikkailevat luonnossa - Ohjaajan opas](#)
[Ihme ja kumma: Luonnonkirjoja varhaiskasvatuksesta alkuopetukseen - Opas opettajalle ja kasvattajalle](#)
[Kiuru ja Koppakuoriainen: Päivähoidon ja alkuopetuksen ympäristökasvatusideoita](#)
[Metsä oppimispolku: Leikkejä ja tehtäviä varhaiskasvatukseen ja esiopetukseen](#)
[Hyvinvointia luonnosta: Ohjaajan opas](#)
[Vinkkivihko toiminnalliseen ulkoiluun](#)
[Toiminnallinen satuseikkailupolku. Menetelmäopas.](#)

LÄHTEET

Aarnio-Linnanvuori, E. (2021). Ympäristökasvatus tukee lapsen kasvua. Teoksessa Fågel, R., Jussila, V. & Sarkkinen, S. (toim.), *Ilo kasvaa ulkona - luontotoiminnan käsikirja*. (s.31–32) Sykli. <https://ilokasvaauklona.fi/wp-content/uploads/2021/12/ilo-kasvaa-ulkona-luontotoiminnan-kasikirja.pdf>

Aarnio-Linnanvuori, E. (2026). *Ympäristökasvatuksen menetelmäkirja*. Santalahti.

Björklund, M., Ilves, M., Jokinen, M., Leinonen, M. & Tanskanen, H. (2021).

Luontotoiminnan vuosikello. Teoksessa Fågel, R., Jussila, V. & Sarkkinen, S. (toim.), *Ilo kasvaa ulkona - luontotoiminnan käsikirja*. (s.72–73) Sykli.

<https://ilokasvaauklona.fi/wp-content/uploads/2021/12/ilo-kasvaa-ulkona-luontotoiminnan-kasikirja.pdf>

Eskman-Reima, K. & Heiskanen, K. (2021). Aistien luonnossa! Teoksessa Fågel, R., Jussila, V. & Sarkkinen, S. (toim.), *Ilo kasvaa ulkona - luontotoiminnan käsikirja*. (s.22–23) Sykli. <https://ilokasvaauklona.fi/wp-content/uploads/2021/12/ilo-kasvaa-ulkona-luontotoiminnan-kasikirja.pdf>

Grénman, M. (2025). *Syvällisempi luontosuhde voi olla selviytymiskeino ympäristöahdistuksessa*. <https://www.jyu.fi/fi/blogikirjoitus/syvallisempi-luontosuhde-voi-olla-selviytymiskeino-ymparistoahdistuksessa>

Hakkarainen, A. (2021). Metsämatikkaa ja mittaamista. Teoksessa Fågel, R., Jussila, V. & Sarkkinen, S. (toim.), *Ilo kasvaa ulkona - luontotoiminnan käsikirja*. (s.46–47) Sykli.

<https://ilokasvaauklona.fi/wp-content/uploads/2021/12/ilo-kasvaa-ulkona-luontotoiminnan-kasikirja.pdf>

Haukka, A. (2022). *Luonto oppimisympäristönä vahvistaa oppimista*.

https://www.luontokoulut.fi/ulkona_oppimisen_hyodyt/

Heikkinen, J. (2021). *Ihme ilmiöt – Ilmiölähtöinen oppiminen varhaiskasvatuksessa*. Lasten keskus.

Heiskanen, M. (2021). Sukupuolisensitiivisyys, yhdenvertaisuus ja tasa-arvo luontotoiminnassa. Teoksessa Fågel, R., Jussila, V. & Sarkkinen, S. (toim.), *Ilo kasvaa ulkona - luontotoiminnan käsikirja*. (s.42) Sykli. <https://ilokasvaauklona.fi/wp-content/uploads/2021/12/ilo-kasvaa-ulkona-luontotoiminnan-kasikirja.pdf>

Härmä, T. & Nasib, N. (2022). *Kestävän kehityksen keskeiset käsitteet*.

<https://www.oph.fi/fi/opettajat-ja-kasvattajat/kestavan-kehityksen-keskeiset-kasitteet>

Jovero, S. (2021). Miten kohtaamme luonnon? Teoksessa Fågel, R., Jussila, V. & Sarkkinen, S. (toim.), *Ilo kasvaa ulkona - luontotoiminnan käsikirja*. (s.15) Sykli.

<https://ilokasvaauklona.fi/wp-content/uploads/2021/12/ilo-kasvaa-ulkona-luontotoiminnan-kasikirja.pdf>

Jussila, V. & Myllyniemi U. (2021). Luontopedagogiikasta ulkoilmapedagogiikkaan. Teoksessa Fågel, R., Jussila, V. & Sarkkinen, S. (toim.), *Ilo kasvaa ulkona - luontotoiminnan käsikirja*. (s.18–19) Sykli. <https://ilokasvaaulkona.fi/wp-content/uploads/2021/12/ilo-kasvaa-ulkona-luontotoiminnan-kasikirja.pdf>

Kaarivirta, K. (2021). Luonto kielellisen kehityksen tukena. Teoksessa Fågel, R., Jussila, V. & Sarkkinen, S. (toim.), *Ilo kasvaa ulkona - luontotoiminnan käsikirja*. (s.43) Sykli. <https://ilokasvaaulkona.fi/wp-content/uploads/2021/12/ilo-kasvaa-ulkona-luontotoiminnan-kasikirja.pdf>

Kansainvälinen ulkoleikkisuositus. (2025). *Position statement on active outdoor play*. <https://www.outdoorplaycanada.ca/wp-content/uploads/2026/03/The-2025-AOP10-Position-Statement.pdf>

Kuntsi, V. & Sipilä, S. (2021). Seikkailutaide - näkökulmia ulkotaidekasvatukseen. Teoksessa Fågel, R., Jussila, V. & Sarkkinen, S. (toim.), *Ilo kasvaa ulkona - luontotoiminnan käsikirja*. (s.48–49) Sykli. <https://ilokasvaaulkona.fi/wp-content/uploads/2021/12/ilo-kasvaa-ulkona-luontotoiminnan-kasikirja.pdf>

Laitinen, T. (2021). *Pikkujalat luontoon liikkumaan ja leikkimään*. <https://www.suomenlatu.fi/latu-ja-polku/pikkujalat-luontoon-liikkumaan-ja-leikkimaan/>

LiikU. (i.a.). *Toiminnallinen oppiminen*. <https://www.liiku.fi/varhaiskasvatus-koulu-ja-oppilaitos-yhteisty/ohjelmat-ja-hankkeet/liikkuvat/liikkuva-koulu-ohjelma/materiaalit/toiminnallinen-oppiminen/>

Lipponen, L. (2020). Tutkiva oppiminen varhaispedagogiikassa. Teoksessa Hujala, E. & Turja, L. (toim.), *Varhaiskasvatuksen käsikirja*. (s. 29–36). Ps-kustannus.

Länsi-Uudenmaan hyvinvointialue. (2025). *Eläinavusteinen työskentely hyvinvoinnin ja oppimisen tukena*. <https://www.luvn.fi/fi/uutiset/2025/04/elainavusteinen-tyoskentely-hyvinvoinnin-ja-oppimisen-tukena>

Niemistö, D. (2021). Liikunnan merkitys varhaiskasvatuksessa. Teoksessa Fågel, R., Jussila, V. & Sarkkinen, S. (toim.), *Ilo kasvaa ulkona - luontotoiminnan käsikirja*. (s.24–25) Sykli. <https://ilokasvaaulkona.fi/wp-content/uploads/2021/12/ilo-kasvaa-ulkona-luontotoiminnan-kasikirja.pdf>

Olenius, J. (2021). Mitä seikkailukasvatus on? Teoksessa Fågel, R., Jussila, V. & Sarkkinen, S. (toim.), *Ilo kasvaa ulkona - luontotoiminnan käsikirja*. (s.20) Sykli. <https://ilokasvaaulkona.fi/wp-content/uploads/2021/12/ilo-kasvaa-ulkona-luontotoiminnan-kasikirja.pdf>

Opetushallitus. (2022). *Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet*. <https://eperusteet.opintopolku.fi/eperusteet-service/api/dokumentit/10097399>

Opetushallitus. (i.a.). *Kestävyyskasvatuksen kehittämishanke*. <https://www.oph.fi/fi/kansainvalisyys/kestavyyskasvatuksen-kehittamishanke>

Pantsar, T. (2021). Rentoutumista liikkumisen ohella. Teoksessa Fågel, R., Jussila, V. & Sarkkinen, S. (toim.), *Ilo kasvaa ulkona - luontotoiminnan käsikirja*. (s.29) Sykli. <https://ilokasvaaulkona.fi/wp-content/uploads/2021/12/ilo-kasvaa-ulkona-luontotoiminnan-kasikirja.pdf>

Parikka-Nihti, M. & Ek, T. (2024). *Onni olla ulkona – luonto- ja kestävyyskasvatus varhaiskasvatuksessa*. Santalahti.

Parviainen, P. & Virkkula, O. (2024). Ulkoleikit - Pedagogiikan ytimessä uteliaisuus, tutkiminen ja innostuneisuus. Teoksessa Kyrönlampi, T. & Koivula, M. (toim.), *Leikin lumoa – käsikirja varhaiskasvatukseen ja esiopetukseen*. (s.257–275). Santalahti.

Peltola, M. (2024). Kehitys, toimijuus ja aikuisen rooli 3–5-vuotiaiden leikissä: Mitä kaikkea leikki kehittää? Teoksessa Kyrönlampi, T. & Koivula, M. (toim.), *Leikin lumoa – käsikirja varhaiskasvatukseen ja esiopetukseen*. (s.33–50). Santalahti.

Purhonen, L. (2021). Ulkona toimiminen syventää oppimista. Teoksessa Fågel, R., Jussila, V. & Sarkkinen, S. (toim.), *Ilo kasvaa ulkona - luontotoiminnan käsikirja*. (s.10–11) Sykli. <https://ilokasvaaulkona.fi/wp-content/uploads/2021/12/ilo-kasvaa-ulkona-luontotoiminnan-kasikirja.pdf>

Rautiainen, A. (2021). Jokamiehen oikeudet mahdollistavat luontotoiminnan. Teoksessa Fågel, R., Jussila, V. & Sarkkinen, S. (toim.), *Ilo kasvaa ulkona - luontotoiminnan käsikirja*. (s.54–55) Sykli. <https://ilokasvaaulkona.fi/wp-content/uploads/2021/12/ilo-kasvaa-ulkona-luontotoiminnan-kasikirja.pdf>

Saarimaa, A. (2021). Tabletit mukaan pihalle. Teoksessa Fågel, R., Jussila, V. & Sarkkinen, S. (toim.), *Ilo kasvaa ulkona - luontotoiminnan käsikirja*. (s.52) Sykli. <https://ilokasvaaulkona.fi/wp-content/uploads/2021/12/ilo-kasvaa-ulkona-luontotoiminnan-kasikirja.pdf>

Suomen latu. (i.a.). *Ulkoilun hyvinvointivaikutukset*. <https://www.suomenlatu.fi/ulkoilun-hyvinvointivaikutukset/>

Suutarla, S. (2021). Luontosuhteen juurilla. Teoksessa Fågel, R., Jussila, V. & Sarkkinen, S. (toim.), *Ilo kasvaa ulkona - luontotoiminnan käsikirja*. (s.12–13) Sykli. <https://ilokasvaaulkona.fi/wp-content/uploads/2021/12/ilo-kasvaa-ulkona-luontotoiminnan-kasikirja.pdf>

Tölli, A. (2026). *Lasten ja nuorten vahva luontoyhteys lisää hyvinvointia ja rohkaisee ympäristötekoihin*. <https://maaseutu.fi/blogi/lasten-ja-nuorten-vahva-luontoyhteys-lisaa-hyvinvointia-ja-rohkaisee-ymparistotekoihin/>

Varhaiskasvatuksen ilmasto-opas. (i.a.). *Ilmastokasvatus*. <https://vakanilmasto-opas.fi/ilmastokasvatus/>

Varhaista aikaa. (2018). *Ulkotilat musiikillisen ilmaisun oppimisympäristönä*. <https://varhaista-aikaa.blogspot.com/2018/06/ulkotilat-musiikillisen-ilmaisun.html>

Vuohensilta, A. & Vuohensilta, T. (2021). Vapaa leikki liikuttaa. Teoksessa Fågel, R., Jussila, V. & Sarkkinen, S. (toim.), *Ilo kasvaa ulkona - luontotoiminnan käsikirja*. (s.26) Sykli. <https://ilokasvaaukona.fi/wp-content/uploads/2021/12/ilo-kasvaa-ulkona-luontotoiminnan-kasikirja.pdf>

Österberg, A. (2024). *Pörrin piilo ja muita ulkoleikkejä*. Santalahti.

LIITTEET

Liite 1. Luonto osana varhaiskasvatuksen pedagogiikkaa

Liite 2. Aamuhetkitaulu etupuoli

Liite 3. Aamuhetkitaulu takapuoli

Liite 4. Luontolupaus

Liite 5. Retkisäännöt

Liite 6. Välineideat

Liite 7. Luontotoiminnan vuosikello

LUONTO

OSANA VARHAISKASVATUKSEN PEDAGOGIIKKA

Luonto tarjoaa rikkaan, innostavan ja merkityksellisen oppimisympäristön, joka tukee lasten kokonaisvaltaista kasvua, kehitystä, oppimista ja hyvinvointia.

LAAJA-ALAINEN OSAAMINEN

- Ajattelu ja oppiminen
- Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu
- Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot
- Monilukutaito
- Digitaalinen osaaminen
- Osallistuminen ja vaikuttaminen

OPPIMISEN ALUEET

- Kielten rikas maailma
- Ilmaisun monet muodot
- Minä ja meidän yhteisömme
- Tutkin ja toimin ympäristössäni
- Kasvan, liikun ja kehityn

LUONTO

oppimisen, oivaltamisen
ja kasvamisen lähteenä

OPPIMIS- JA LEIKKIYMPÄRISTÖ

- Monipuolinen ja muuntuva
- Aistirikas ja elämyksellinen
- Mahdollistaa tutkimisen ja ihmettelyn
- Vapaa leikki ja ohjattu toiminta

TERVEYS-, HYVINVOINTI- JA OPPIMISVAIKUTUKSET

- Edistää fyysistä terveyttä ja liikunnallisuutta
- Lisää hyvinvointia, rauhoittaa ja vähentää stressiä
- Parantaa keskittymiskykyä, muistia ja oppimistuloksia
- Vahvistaa sosiaalisia taitoja, empatiaa ja yhteisöllisyyttä
- Lisää luontosuhdetta ja ohjaa kohti kestävää tulevaisuutta

Hyvää huomenta!

TAMMIKUU • HELMIKUU • MAALISKUU • HUHTIKUU • TOUKOKUU • KESÄKUU • HEINÄKUU • ELOKUU • SYYSKUU • LOKAKUU • MARRASKUU • JOULUKUU

Lasten lukumäärä

Päivä tänään

MA

TI

KE

TO

PE

LA

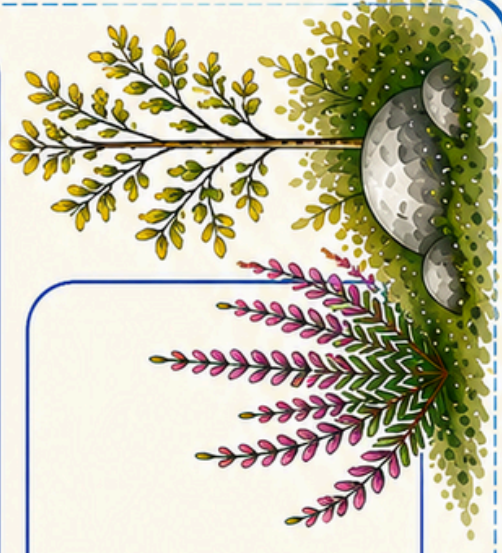
SU

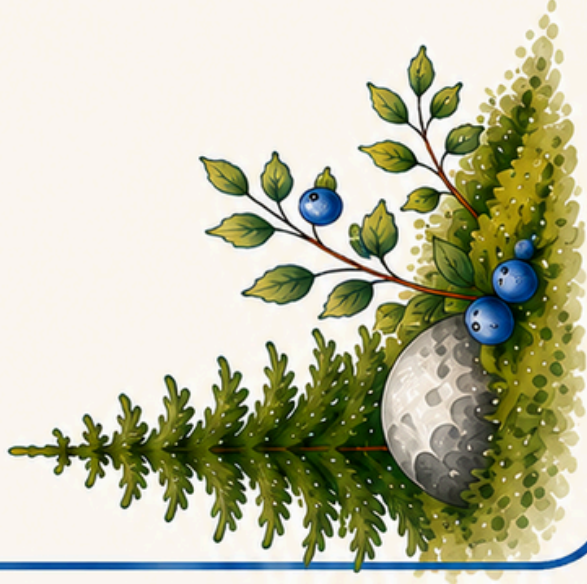
Sää tänään

Luontohavainto

Paikalla:

LUONTOLUPAUS

MINÄ LUPAAN OLLA NÄTISTI,
KUN LÄHDEN METSÄÄN VIERAAKSI.
LUPAAN POLKUNI VALITA HUOLELLA
JA KUNNIOITTAAN LUONTOA.
EN LUONTOON JÄTÄ ROSKIA.
EN REVI, RAASTA SAMMALTA.
EN VAHINGOITA ELÄINTEN KOTEJA
ENKÄ YHTÄKÄÄN ÖTÖKKÄÄ SATUTA.
SILLÄ MINÄ KYLLÄ YMMÄRRÄN SEN:
LUONNON TÄRKEYDEN!
(ÖSTERBERG, A. 2024, 26)

RETKISÄÄNNÖT

1. PIDÄN HUOMIOLIIVIN PÄÄLLÄNI.
2. LIIKUN OHJEIDEN MUKAAN JONOSSA.
3. PYSYN PORUKASSA JA SOVITULLA ALUEELLA, JOTTA AIKUINEN NÄKEE MINUT JA KUULEN, KUN MINUA KUTSUTAAN.
4. EN REVI, RIKO TAI TURMELE MITÄÄN ELÄVÄÄ.
5. EN SYÖ LUONNOSTA MITÄÄN ILMAN LUPAA.
6. PIDÄN HUOLTA LUONNOSTA ENKÄ JÄTÄ SINNE ROSKIA.

(MUKAILLEN ÖSTERBERG, 2024, 24
& SYRJÄ, I.A.)

IDEOITA REPPUUN PAKATTAVAKSI

Kiikarit

Taskulamppu

Suurennuslasi

Kori

Pinsetit

Purkit

Rasiat

Kompassi

Mittanauha

Viivain

Lämpömittari

Sademittari

Vaaka

Ämpäri

Munakenno

Tarjotin

Jääpalamuotti

Narua

Tabletti/
puhelin

Liukuri/
pulkka

Kartta

Viltti

Haavi

Tuulikello

Siivilä

Kastelukannu

Peili

Teltta/katos

Soittimia

Liikuntavälineitä

Kirjoja

Kortteja

Taidevälineitä

Pehmoleluja, käsinukkeja
ja sorminukkeja

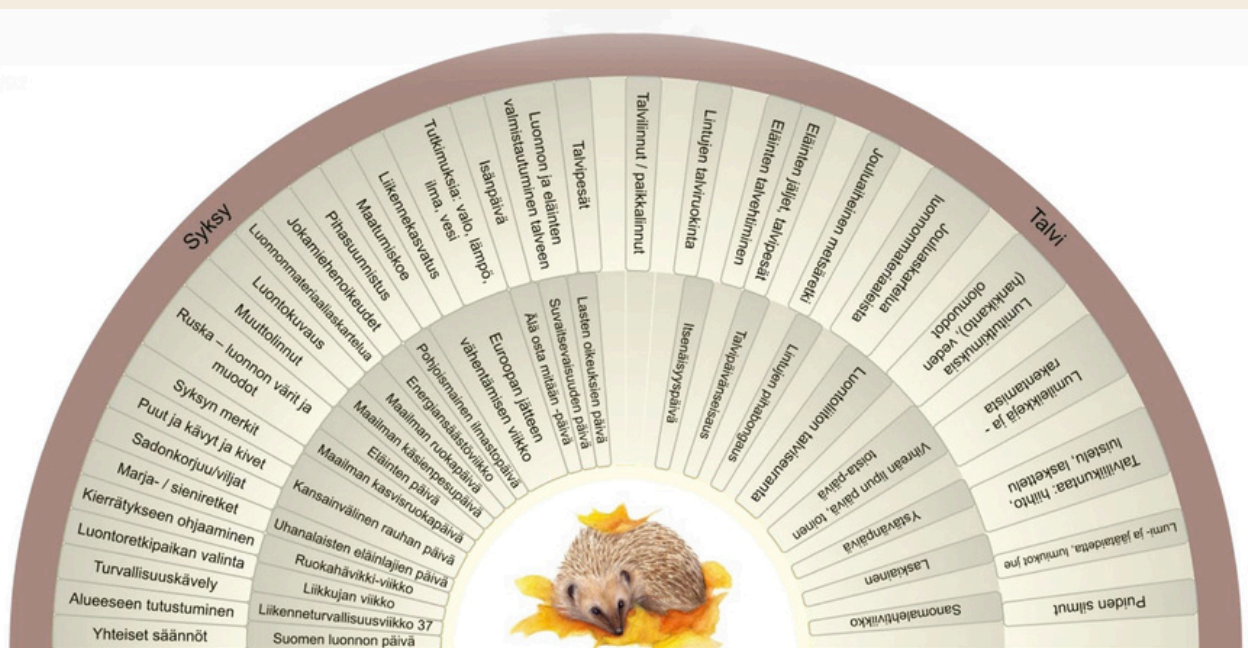
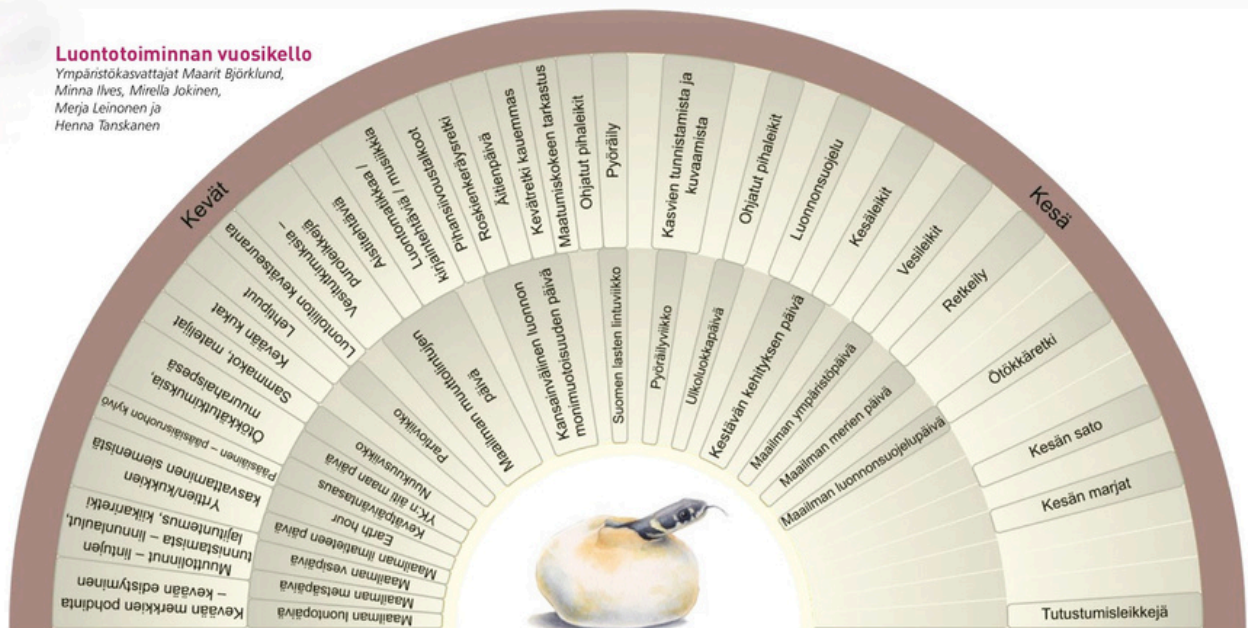

Ensiapupakkaus

Luontotoiminnan vuosikello

Ympäristökasvattajat Maarit Björklund,
Minna Ilves, Mirella Jokinen,
Merja Leinonen ja
Henna Tanskanen

(Björklund ym., 2021, 72-73)